

6.	четвертий	Контрольний урок
	п'ятий	
	шостий	

Отже, використання навчальних і комунікативних стратегій при виконанні аудитивної вправи вказує на тісний зв'язок між навчальною діяльністю учнів (зокрема його формою – учінням) й мовленнєвою діяльністю (пріоритетним для молодшого школяра в іншомовному мовленні є аудіювання). Тому умовним містком, що призведе до ефективнішого навчання іншомовного аудіювання в початковій школі, є формування СК, зокрема оволодіння вищеподаними стратегіями. Урахування цього фактору є важливим у розвитку школяра в умовах діалозігу культур, а це визначає перспективи подальших досліджень щодо інтеграції СК у всі види мовленнєвої діяльності у початковій школі.

Резюме

Стаття присвячена проблемі навчання майбутніх учителів початкових класів формуванню у молодших школярів стратегічної компетенції у процесі навчання англomовного аудіювання. Змістом стратегічної компетенції є навчальні та комунікативні стратегії тих, хто вивчає мову. Учень є активним суб'єктом учіння, тому вчитель має створити умови для оволодіння школярем стратегіями.

Резюме

Стаття посвячена проблеме обучения будущих учителей начальных классов формированию у младших школьников стратегической компетенции в процессе англоязычного аудирования. Содержанием стратегической компетенции являются учебные и коммуникативные стратегии. Школьник становится активным субъектом учебного процесса, а потому учитель должен создавать условия для овладения стратегиями в аудировании.

Summary

This article is corresponded with the problem of teaching future primary teachers how to develop strategic competence in the process of listening and comprehension junior pupils. The study of strategies in reception gave the possibility to define the components of strategic competence, and to divide them into learning and communicative strategies. A junior pupil is an active subject of the studying so that teachers must organize the conditions for learning receptive strategies.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наука ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Зимняя И. А. Педагогическая психология – 2-е изд. допол. – М.: Логос, 2004. – 384 с.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. Програми (рівень стандарту) для учнів 2-12 класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова: <http://www.mon.gov.ua/laws>. – Київ. – 2004. – 34 с.
5. Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / Ed. J. C. Richards, J. Platt, H. Platt. Edinburgh: Longman, Edinburgh Gate, Harlow, Essex, 1999. – 415 p.
6. Oxford R. L. Language learning strategies: what every teachers should know. – Boston, Massachusetts: Heinle & Heinle Publishers, 1990. – 343 p.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПРИВАТНОЇ ШКОЛИ

Язиков Олексій Іванович

*здобувач кафедри соціальної педагогіки ХДАК,
директор СЗНВК "Ерудит", м. Харків*

Постановка проблеми. Суперечності, які існують в сучасних поглядах на сутність особистісно-орієнтованої освіти, та недостатня розробленість теоретичних основ функціонування і розвитку шкіл нового типу, зокрема педагогічних, зумовлюють актуальність проблеми теоретичного дослідження особистісно-орієнтованого підходу до виховання та соціально-педагогічних стратегій, які впливають на ефективність функціонування виховної системи таких шкіл освіти.

Мета роботи. Теоретично обґрунтувати і експериментально дослідити роль соціально-педагогічних компетентностей вчителя, як одного із соціальних факторів, на формування та розвиток особистісно орієнтованої виховної системи приватної школи.

У умовах величезних змін у соціальному, економічному і політичному житті України на сучасному етапі суспільного розвитку перед вітчизняною освітою постає проблема радикальної перебудови в сфері виховання, мета якого – виховати сучасну людину, яка була б активним, творчим учасником прогресу людської цивілізації в цілому. Змінюється система поглядів на виховання педагогічний процес. Ці зміни, які відбивають потреби розвитку суспільства і кожної людини, настільки глибокі, що трансформують не тільки мету, цінності, методи та засоби освіти, але й професійну свідомість педагогів, систему їх знань – педагогічних настанов, педагогічну культуру взагалі.

Аналіз останніх досліджень. Школа (насамперед нового типу) повинна бути генератором творчих сил оновленого суспільства, впроваджувачем сучасної соціально-економічної ідеології, постіндустріального світогляду [2;4].

Саме гуманістична парадигма освіти, особистісно-орієнтоване виховання повинні досягти поєднання інтересів суспільства та родини, соціуму та людини педагогічної галузі. Повністю відмовитися від соціального замовлення неможливо, але йдеться про гармонійне поєднання в такому замовленні інтересів родини, очікувань самих учнів, професійних настанов педагогів і інтересів суспільського суспільства. Тільки їхній консенсус (а не протистояння) зробить школу не стільки державною, скільки загальнонародною, що прямуватиме до демократичних та гуманістичних цінностей [1-5].

Як визначають багато авторів, особистісно-орієнтована освіта передбачає певну організацію будь-якої діяльності; усвідомлення суб'єктами мети діяльності; чіткість у визначенні соціальних норм діяльності й поведінки, вихід за межі негативному санкціонуванню; визначення цінностей, які формують особистісно й соціально значущі способи поведінки учнів, які сприяють розвитку, але водночас і морально, соціально-орієнтованому розвитку цінності і які схвалюються. Особистісний підхід у вихованні також означає створення активного освітньо-виховного середовища і врахування особливостей індивідуальності особистості в розвитку і саморозвитку. Саме цей

принцип визначає становище дитини в виховному процесі, означає визнання його активним учасником виховної діяльності, отже, означає становлення позитивних суб'єкт-об'єктних відносин. Особистісний підхід, на відміну від індивідуального, потребує знання структури особистості, її елементів, взаємозв'язку їх між собою та цілісною особистістю [6].

Ядром виховного середовища оновленої школи є, без сумніву, педагогічний колектив освітнього закладу. Його становище, перспективи, здатність до самовдосконалення є запорукою динамічного розвитку освіти, а разом з нею й суспільства в цілому. Важливим є те, що при оцінюванні якості педагогічного середовища треба перейти від оцінювання кваліфікації вчителів до оцінювання їх компетентності. У різних сферах діяльності педагога все більше потребується не кваліфікація сама по собі, а широка компетентність, яку можна розглядати в вигляді суми навичок, що притаманні індивідууму, який здатний поєднати кваліфікацію у суворому розумінні цього слова, соціальні поведінкові характеристики і здатність роботи в групі, ініціативність і готовність до ризику [7].

Виклад основного матеріалу. Відповідно до обраної стратегічної мети особистісно-орієнтованого виховання змінюється зміст виховного процесу, позиція педагогічного колективу і характер його діяльності, принципи, методи і форми виховної роботи. Для вчителя стає головним:

1. Визнавати дитину центральною фігурою в учнівському колективі і будувати комунікаційний процес на основі справжньої поваги до особистісних інтересів дітей та молоді.
2. Сприяти збагаченню особистісного досвіду кожного учня.
3. Виступати для учнів спостережливим помічником в розкритті і розвитку їхньої індивідуальності.

Важливою є також взаємодія та взаємопорозуміння між діяльністю того, хто навчає, і того, хто навчається, зняття дискомфорту під час їхнього спілкування, правильне співвідношення раціонального та емоційного у процесі навчання, розвиток активного ставлення до навчання, а також розвиток інтелектуальних стимулів – допитливості, напруженої розумової роботи, формування атмосфери причетності до навчання, що стимулює ініціативу учнів. Як результат навчання в атмосфері сприятливого педагогічного клімату, учні отримують задоволення від нової інформації, від засобів досягнення мети, яку вони ставлять перед собою разом з учителем, а також учителя з великим творчим потенціалом, внутрішньою мотивацією.

Оптимальне педагогічне спілкування передбачає високий рівень розвитку психологічних вмінь учителя, до яких належить вміння керувати власною поведінкою, адекватно моделювати особистість того, хто навчається, стримувати власні амбіції і бажання, які не збігаються з бажаннями інших, оптимально будувати своє мовлення в психологічному плані мовленнєвого спілкування, соціальної перцепції (читати по обличчях), гностичні вміння, пов'язані з оперуванням інформацією, спостереженням, переключенням на інші дії. Для особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності характерні специфічні способи спілкування, які ґрунтуються на розумінні, визнанні і прийнятті дитини як особистості, вмінні стати на її позицію, ідентифікуватися з нею, врахувати її

власний стан і самопочуття, зберегти її особистісні інтереси і перспективи розвитку. При такому спілкуванні головними тактиками педагога стають співробітництво і партнерство, які надають можливість учням виявляти ініціативність, творчість, самостійність, винахідливість.

Також зрозуміло, що педагог у системі гуманістичної освіти повинен мати такі професійно значущі якості, як емпатія, пирість, любов до дітей, бути вільним від авторитарно – імперативних установок, визнавати унікальність особистості учня.

Педагог і учень є суб'єктами взаємодії в процесі становлення оптимального навчально-педагогічного клімату. Їх характеризує цілеспрямованість, активність, мотивованість діяльності, взаємозумовленість. У педагогічній діяльності вчитель є ініціатором, який стимулює та коригує діяльність учня, формує його як суб'єкта навчання, обирає ефективні педагогічні дії для керування процесом створення оптимального педагогічного клімату. Стандартні дії та рішення регулюють цей процес. Уміння бачити, розуміти, знати індивідуальні особливості учня позитивно впливають на продуктивність педагогічної діяльності вчителя. Конструктивна діяльність викладача охоплює добір та організацію навчального матеріалу, що задовольняє пізнавальні потреби та інтереси учнів. До спеціальних педагогічних здібностей належать уміння оцінювати рівень складності певного матеріалу для сприйняття учнями різних вікових категорій, уміння спонтанно адаптувати навчальний матеріал залежно від зацікавленості, яку він викликає у різних суб'єктів, уміння впливати, переконувати, передбачати можливі поведінку і розвиток учнів.

Педагогічні здібності, що забезпечують ефективну взаємодію, мають особливе значення під час побудови оптимального педагогічного клімату. Це, зокрема, проектування можливих ефективних засобів подання інформації на основі передбачення можливих наслідків її сприйняття, проектування власної навчальної діяльності, підведення учнів до висновків, яких можна зійти після вивчення матеріалу, заохочення у закріпленні продуктивних дій, узагальнення ефективних засобів впливу на учня, виявлення позитивних і негативних якостей власної діяльності на основі аналізу ефективності своїх зусиль. Йдеться про навчання різними типами педагогічного спілкування: нормативно-оцінковим (вміння критицизму, несприймання реципієнта, утворення спільності); довідково-інформційним (вміння дати потрібну точну інформацію, не зловживаючи надмірною деталізацією фактів); організаційно-цільовим (диференціація форм і способів впливу, постановка спільних цілей, співставлення досягнутих результатів з метою, яка ставилася). Важливими є дотримання суверенітету суб'єкта навчання, вміння вчителя викликати інтерес до нового матеріалу, встановлювати атмосферу взаємовиручності, володіння спектром спонукання учнів до виконання певних дій. Згідно з результатами дослідженнями, під час шкалування оцінок щодо якості викладання учні найбільше місце висувають уміння налагодити контакт з аудиторією, системність у викладанні матеріалу, логіку аргументації, вміння стимулювати учнів для власної діяльності, а також перцептивні процеси, увагу, заохочувати, вирішувати конфлікти, дисонанси, розбіжності, неузгодженості, знімати емоційне напруження в спілкуванні та усувати бар'єри, запобігати виникненню конфліктних ситуацій. Відомо, що емоційне напруження призводить до

порушення і погіршення оперативної пам'яті, послаблення розуміння нового матеріалу. Несумісність педагога та учня, дискомфорт у спілкуванні, несприйняття педагогічних стратегій викладача призводять до зниження комунікативної насиченості взаємодії, до згортання спілкування. Багато деструктивних чинників пов'язано з діяльністю вчителя: неефективні педагогічні тактики, методики, їхня неадекватність інтересам, можливостям, установкам, намірам, потребам суб'єкта навчання; відсутність координації діяльності того, хто навчає, і того, хто навчається, в інформаційному, цільовому, змістовому аспектах; відсутність мобільності в перебудові засобів навчання, методики викладання з урахуванням мотиваційної сфери учня; відсутність постійного оновлення інформації, що надається, її недостатні системність, послідовність, емоційна забарвленість під час викладання; недооцінювання навчальних можливостей суб'єкта навчання, невміння і небажання розвивати творчу активність обдарованих учнів, стимулювати їхню пізнавальну активність, керувати самостійною роботою учнів за допомогою спеціально розроблених алгоритмів і схем поетапного формування знань, розумових дій.

Отже, підготовка педагога до професійної діяльності в умовах оновленої освітньої системи орієнтується на набуття стрижневих компетентностей та на створення ефективних механізмів їх запровадження. До базових професійних компетентностей сучасного педагога слід віднести такі компетентності: функціональну (професійну); комунікативну; дидактичну; психологічну; соціально-педагогічну.

Висновки. Проведені дослідження виявляють специфічний вплив рівня розвитку цих базових педагогічних компетентностей на ефективність особистісно-орієнтованого освітнього процесу в закладах освіти нового типу. Результати цих досліджень можуть бути застосовані як в практиці роботи школи нового типу, так і в виховній діяльності традиційних шкіл з метою підвищення результативності освітнього процесу, розроблення шляхів та методів подальшого втілення парадигми гуманістичного і особистісного виховання у вітчизняній педагогічній практиці.

Резюме

У сучасній національній системі освіти України приватні навчальні заклади виявили себе конкурентоспроможними поряд з державними навчальними закладами. Головною стратегією функціонування освітніх закладів недержавної форми власності є особистісно-орієнтоване навчання та виховання. У статті розглянуто проблему теоретичного дослідження впливу різних соціально-педагогічних факторів, зокрема рівня компетентності вчителя, на ефективність діяльності приватного закладу освіти. Доведено, що рівень розвитку стрижневих компетентностей педагога є базовим компонентом соціально-педагогічного середовища освітнього закладу.

Резюме

В современной национальной системе образования Украины частные учебные заведения проявили себя конкурентоспособными наряду с государственными учебными заведениями. Главной стратегией функционирования образовательных учреждений негосударственной формы собственности является личностно ориентированное обучение и воспитание.

...рассмотрена проблема теоретического исследования влияния различных социально-педагогических факторов, в том числе уровня компетентности педагога, на эффективность деятельности частного учебного заведения. Показано, что уровень развития ключевых компетентностей педагога является базовым компонентом социально-педагогической среды образовательного учреждения.

Summary

The national system of education which is different on types and forms of activity will be forming in the XXI century in Ukraine. The private educational establishments, which are rather competitive on the contemporary market of the educational services will be one of the elements of this system. The structure of the activity of such an educational establishment is determined by the demands of the national system of education of Ukraine, by the world educational space and demands of the present day labour market. The main strategy of the functioning of such establishments is individually oriented teaching, which in turn determines the choice of the main directions of their activity.

Література

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 144 с.
2. Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття). – К., 1996.
3. Методика воспитательной работы: Учеб. пособие для студ. высш. пед. уч. заведений / Л. А. Бондаренко, Л. К. Гребенкина, О. В. Еремкина и др. ; Под ред. В. А. Сластенина. – М.: Издательский центр "Академия", 2002. – 144 с.
4. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; За ред. О. М. Пехоти. – К.: АСК, 2002. – 255 с.
5. Построение модели личностно-ориентированного обучения. Под научной редакцией Пешковой И. С. – М.: КСП+, 2001. – 128 с.
6. Шадринков В. Д. Философия образования и образовательная политика. – М.: Логос, 1993. – 186 с.
7. Циба В. Життєва компетентність у соціальній психології. – Кроки до компетентності та діяльності в суспільстві: Науково-методичний збірник. –К.: Контекст, 2000. – с. 87-93

Подано до редакції 01.02.2005

УДК 378.013 (075.8)

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

*Вакулєнко Валентина Миколаївна
кандидат педагогічних наук, доцент*

Східноукраїнський національний університет імені В. Дала, м. Луґанськ

Постановка проблеми. Основними напрямками зовнішньої політики України є орієнтація на розвиток співробітництва з європейськими країнами й впровадження так званого єдиного європейського освітнього простору. Болонський процес – це процес структурної перебудови, яка передбачає реформування національних систем вищої освіти, зміну освітніх програм і необхідні інституціональні перетворення у вищих навчальних закладах.

Аналіз останніх публікацій. Болонську декларацію не розцінюють як юридичну заяву. Болонський процес має відкритий демократичний характер. У європейських колах він сприймається як великий дорадчий процес. Деякі автори порівнюють його зі створенням Міжнародної Організації Праці. Інші вбачають його як соціальний діалог на європейському міжкраїнному рівні. Сама Болонська декларація – це добровільне зобов'язання щодо реформування системи